

Konec orientačního běhu v Knihovně Univerzity Tomáše Bati

Ing. Lukáš BUDÍNSKÝ
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
budinsky@knihovna.utb.cz

INFORUM 2014: 20. konference o profesionálních informačních zdrojích
Praha, 27. - 28. 5. 2014

Abstrakt

Návštěvník knihovny se v dnešní době pravidelně ocitá ve stavu smíšených pocitů. Na jednu stranu mu knihovna nabízí ty nejmodernější nástroje pro průzkum fondu a objevování pokladů v něm uložených a na druhou stranu ho následně nutí pobíhat s papírkem v ruce mezi desetitisíci svazky uspořádanými podle nesrozumitelné šifry. Přitom většina čtenářů má v kapse zařízení, které by mu mělo usnadňovat život a pomáhat v nejrůznějších situacích – chytrý telefon. Naštěstí si Knihovna UTB tento potenciál uvědomila a díky nasazení 2 různých systémů si její čtenáři již nemusí připadat jako orientační běžci bez mapy. Konkrétně se jedná o projekty Mapa fondu a mKatalog UTB.

Mapa fondu je služba, která u každého titulu v katalogu zobrazí jeho přesné umístění v patře i v části regálu a tak čtenář může jít na jistotu pro požadovanou knihu. Aplikace mKatalog je na zakázku vyvinutý program pro mobilní přístup ke knihovnímu katalogu. Umožňuje rychle vyhledat požadovanou knihu, zjistit její dostupnost a nabízí přístup ke čtenářskému kontu včetně možnosti prodloužení výpůjček. A spojením těchto dvou systémů získává čtenář dokonalý přístup ke knihovnímu fondu. Ve svém chytrém telefonu si vyhledá knihu, zjistí, zda je dostupná a okamžitě si může zobrazit její pozici na přehledné mapě.

Příspěvek se bude věnovat specifikám knihoven při nasazování mobilních aplikací, technickému řešení projektu a zkušenostem po půl roce reálného nasazení obou systémů z pohledu uživatelů.

Úvod

Knihovna UTB ve Zlíně představila svým čtenářům v roce 2013 dvě služby, které výrazně ovlivnily pozitivní vnímání knihovny. Jednalo se o Mapu fondu a mobilní aplikaci mKatalog, které dávají uživatelům do rukou kvalitní nástroje pro přístup ke knihovnímu fondu. Jedinečnost řešení spočívá totiž ve spojení obou služeb do jedné a využití jejich plného potenciálu. Mobilní zařízení ve spojení s dedikovanou aplikací maximálně ulehčují orientaci v prostorách Knihovny. Ta konečně přestává být kolbištěm reprezentantů v orientačním běhu a naplňuje svoji úlohu – efektivně zpřístupnit dříve pořízené fondy.

Mapa Fondu

První z implementovaných služeb byla mapa fondu. Poněkud překvapivě si pod pojmem mapa fondu představí něco jiného knihovníci a něco jiného čtenáři. Zatímco knihovníkům se okamžitě vybaví tematická mapa fondu tříděná podle skupin konspektu sloužící pro hodnocení kvality fondu a akvizice, čtenář si představí mapu knihovny, na které uvidí umístění požadovaného dokumentu.

Zatímco knihovnický model byl v katalogu knihovny implementován¹ již před delší dobou, čtenáři stále bloudili mezi regály ve snaze najít podle signatury svou knihu. Vzhledem ke snaze přiblížit služby

---

¹ <http://www.utb.cz/knihovna/knihy-a-casopisy/tematicka-mapa-knihovniho-fondu-1>

co nejlíže uživatelům bylo rozhodnuto přistoupit k řešení i této problematiky. Na systém byly stanoveny tyto základní požadavky:

- Grafické znázornění umístění na mapě knihovny pro 2 patra (volný výběr a studovna)
- Rozlišení pozice na 1/3 regálu
- Možnost rychlých aktualizací po posunech fondu v BackOffice
- Česká i anglická verze
- Možnost integrace i do jiných systémů

Při samotné realizaci přicházely do úvahy v zásadě dvě možnosti – vývoj vlastními silami, nebo pořízení systému jako služby. Vzhledem k přehlcení oddělení informačních systémů provozem a rozšiřováním již běžících systémů (repositář, Xerxes, SFX) bylo rozhodnuto implementovat mapu fondu jako službu. Na několika zahraničních odborných konferencích se prezentovala firma Stack Map² se stejnojmenným nástrojem, který splňoval veškeré požadavky.

The screenshot displays the StackMap web application interface. At the top, there is a red header with the StackMap logo and the text "Update Ranges". Below the header is a navigation menu with options: Home, Manage Floors, Place Ranges, Upload Range Data, Test Searches, Update Ranges (highlighted), and Manage Locations. The main content area shows a search bar with "Tomas Bata University in Zlin Library" and "2. patro" selected, and a "Load this floor" button. Below the search bar, the title "Tomas Bata University in Zlin Library, 2. patro" is displayed, followed by zoom controls: "Zoom In", "Zoom Out", "Zoom Fit", and "Zoom Original". A note states: "Note: the contents may become distorted when zoomed out. Use 'Zoom Original' to see it as it will appear." The main part of the interface is a floor plan of the library's 2nd floor, showing bookshelves and a central area. A legend at the bottom of the floor plan indicates two types of book selection: "Volný výběr" (represented by a blue square) and "Volný výběr - skripta" (represented by a yellow square). The floor plan shows several bookshelves highlighted in blue and yellow. At the bottom of the page, there is a footer with the text: "©2008-13 StackMap | Logout | Got comments? Contact Us".

Obrázek 1 – Back Office systému StackMap pro rychlé úpravy rozsahu fondu

Samotná implementace měla být relativně jednoduchá, přesto se protáhla na téměř 8 měsíců. A to primárně z důvodu složitosti našeho třídění na základě MDT. Zatímco příprava map, back office, rozmístění rozsahů titulů a lokální kastomizace zabraly dohromady 1 měsíc práce, tak pochopení řazení knih podle signatur trvalo 7 měsíců a bylo spojeno s desítkami vysvětlujících emailů. Naštěstí se implementaci podařilo úspěšně dokončit

² <http://www.stackmap.com/>

Knihovna Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, 3. patro

Verze pro tisk | Zavřít

Přiblížit | Oddálit | Zobrazit celou mapu

Umístění
Kniha se nachází ve zvýrazněném regále.
Hledejte signaturu 339.138/PORTERFIELD,A.

Popis Možnost vypůjčení
Detaily | Prezenčně | Na místě | Studovna - 3. patro | 339.138/PORTERFIELD,A. | Ukázat v regále

Vysvětlivky údajů o dostupnosti:
Rezervace: knihu rezervuj, pouze jsou-li všechny výtisky na 30 dnů vypůjčeny. Knihy k prezenční vypůjčce, mimo prezenčně - sklad, nelze rezervovat.

Možnost vypůjčení

- Na 30 dnů: půjčuje se domů na 30 dnů, volný výběr 2. patro
- Na 30 dnů – sklad: půjčuje se domů na 30 dnů, umístěno ve skladu, žádanku zadej prostřednictvím rezervace (první sloupec), expedováno do 2. patra (cca 10 min.)
- Prezenčně: půjčování pouze na studovnu, 3. patro
- Prezenčně - sklad: půjčování pouze na studovnu, žádanku zadej prostřednictvím rezervace (první sloupec), expedováno do 3. patra (cca 10 min.)
- Dlouhodobě vypůjčeno: literatura pro potřeby vyučujících, informujte se u pultu
- Dislokovaný výtisk: nachází se mimo knihovnu, příruční knihovny ústavů a ateliérů, informujte se u pultu

Obrázek 2 – Služba StackMap implementována v knihovním katalogu Aleph

Jako první se službu Stack Map podařilo implementovat do OPACu knihovního katalogu Aleph. Tam ji čtenáři okamžitě zaregistrovali a zpětná vazba byla velmi pozitivní. Používání je intuitivní a přesnost dostatečná. Jednu chybu nicméně systém stejně měl. Student si našel knihu na počítači a poté si musel zapamatovat umístění regálu a jít knihu nalézt. Tento nedostatek byl vyřešen vzápětí, kdy jsme mapu fondu implementovali do nové mobilní aplikace.

mKatalog UTB – mobilní knihovní katalog

Rozmach mobilních technologií, spojený s masivním rozšířením chytrých telefonů a tabletů mezi studenty, nemohl zůstat nadále v knihovnách ignorován. Požadavek na mobilní přístup ke katalogu byl zcela legitimní zejména s přihlédnutím k zastaralosti a ustrnutí vývoje OPAC rozhraní, které je zcela nevhodné pro mobilní přístup na malém displeji.

Knihovna UTB projevila zájem o vytvoření aplikace již v létě 2011, kdy ovšem cenové nabídky zcela neodpovídali potřebám a rozšíření chytrých telefonů mezi studenty. Až na konci roku 2012 se situace změnila a zvýšený zájem o aplikace se setkal s větším počtem aktivních vývojářů a konkurenčním prostředím. Navíc se podařilo prosadit vytvoření mobilní aplikace do rozvojového projektu a samotné realizaci nestálo nic v cestě.

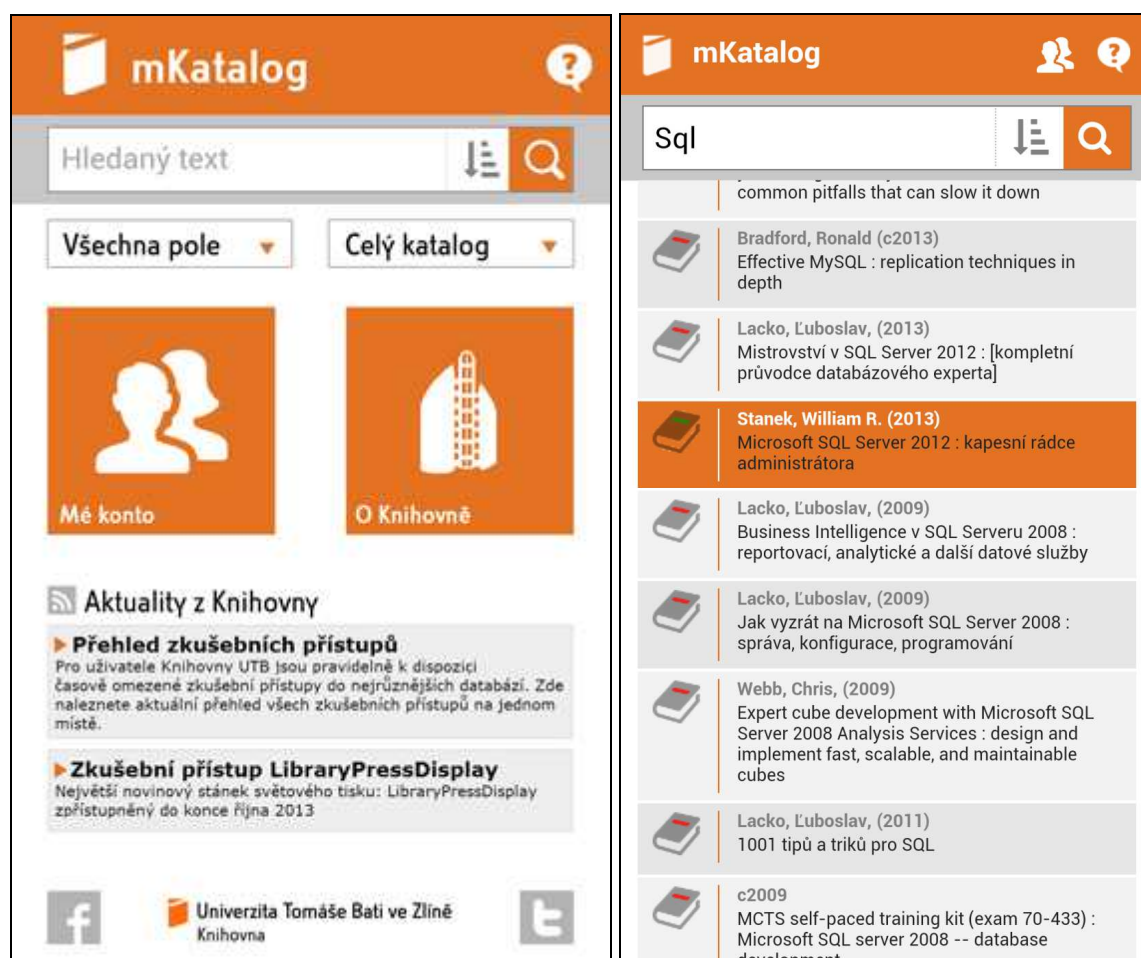
Důležité bylo stanovení základních funkcí systému. Prioritou přitom byla maximální jednoduchost a přehlednost aplikace. V principu šlo o okleštění funkcí OPACu o zbytečnosti a integrování klíčových funkcí do co nejmenšího počtu jednoduchých obrazovek. Ve výsledku byl knihovní systém zjednodušen do 4 aktivních obrazovek.

- **úvodní vyhledávací** s omezením prohledávaných polí a typů dokumentů
- **výsledky vyhledávání** s možností seřídění podle oblíbenosti, dostupnosti či data
- **úplný záznam** s detailem dostupnosti a mapkou, kde se dokument nachází
- **čtenářské konto** s aktuálními vypůjčkami s možností tituly prodloužit

Vzniklá aplikace měla být od začátku dostupná pro dvě nejrozšířenější platformy – Android a iOS a optimalizována pro různá rozlišení smartphonů i tabletů.

Vývoj aplikace trval 2 měsíce, kdy nejdříve vznikla funkční kostra komunikující s knihovním systémem pomocí různých API rozhraní. Tato komunikace probíhá v interní síti UTB po zabezpečené lince a je garantována ochrana dat při přístupu do systému a při manipulaci se čtenářskými daty.

Tato kostra byla posléze upravena, naskinována pro různá rozlišení podle design manuálu UTB a výsledná aplikace důkladně interně testována. Následovalo zveřejnění s možností stažení zdarma na oficiálních obchodech google³ i apple.

³ <https://play.google.com/store/apps/details?id=cz.utb.k.katalog.m>

mKatalog

Stanek, William R.
Microsoft SQL Server 2012 : kapesní
rádce administrátora

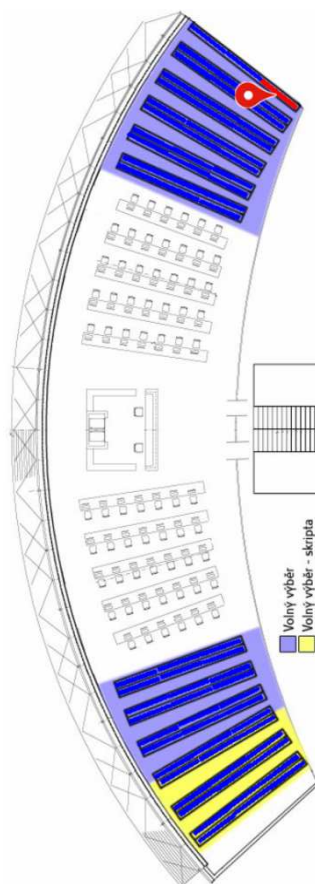
Details

Autor:	Stanek, William R.
Rok:	2013
Vydání:	1. vyd.
Nakladatel:	Brno : Computer Press, 2013
Typ:	Kniha
ISBN:	978-80-251-3797-0 (brož.)

Dostupnost

K dispozici
 Možnost vypůjčení: Na 30 dnů
 Umístění: Volný výběr - 2. patro, 004.4/STANEK,W.R.

Ukázat v regále

Do dnešního dne zaznamenala aplikace mKatalog téměř 300 stažení, což je na úzce specializovanou oblast slušný výsledek. Ohlasy jsou také pozitivní, včetně několika námětů na další rozvoj funkcí, kterým se rozhodně nebráníme.

Závěr

Knihovny by neměly ignorovat aktuální trendy a naopak důsledně jich využívat. Zároveň by měly myslet komplexněji při plánování investic do moderních systémů, kdy jednotlivé prvky spolu mohou efektivně spolupracovat. Synergický efekt, který takováto spolupráce a provázanost systémů generuje, se projeví pozitivně na spokojenosti uživatelů. V tomto konkrétním případě spojení mobilní aplikace a mapy fondu dalo čtenářům praktického pomocníka doslova do ruky. Ulevilo se nejen zmateným a často bloudícím uživatelům, ale i knihovníkům u výpůjčních pultů. Ti místo dohledávání konkrétních knih mohou nyní věnovat drahocenný čas asistenci při doporučování literatury a jiným odborným službám čtenářům.